

Lopaičių praeitis ir dabartis vietinių žemaičių akimis

Tverų miestelio pašonėje besiglaudžiantys Lopaičiai šiandien bene labiausiai garsėja neva magiškų galių turinčiais akmenimis ir stebuklingu vadinamu šaltiniu. O prasidėjo viskas prieš gerą dešimtmetį, kai Lopaičių kraštovaizdis, daugiausia į istorijos puoselėtojų klubą „Aitra“ susibūrusių tveriškių iniciatyva, buvo sureikšmintas kaip ikirikriščioniškosios Žemaitijos istorijos ir kultūros paveldas: kaime stūksantis piliakalnis pradėtas sieti su istoriniuose šaltiniuose minima žemaičių kunigaikščio Vykinto pilimi *Toiremet*, o ant gretimos kalvos gulinčios akmenų sankaupos imtos pristatinti kaip senojo tikėjimo šventvietės liekanos. Per masines informavimo priemones ir įvairių kultūrinę veiklą gana plačiai paskleistos abejonių keliančios teorijos netruko sulaukti ne tik vietos bendruomenės, bet ir platesnės visuomenės dalies susidomėjimo. Piliakalnis, o ypač vadinamasis šventkalnis ir neva mistinėmis galiomis pasižymintys jo akmenys bei šaltinis tapo keliautojų ir netradicinio gydymo šalininkų traukos objektu, buvo susieti su įvairių socialinių grupių kultūrine veikla ir religinėmis praktikomis. Kartu viešojoje komunikacijoje palaikoma šiuolaikinė Lopaičių istorijos versija tautosakėjo, apaugdama gandais ir folklorizuotais ją atspindinčiais pasakojimais, sklidusiais tiek tarp gausiai Lopaičius lankančių keliautojų, tiek tarp vietinių gyventojų.

2011 metais Rietavo krašte vykdyti Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto folkloristų tyrimai¹ leido užčiuopti ir fiksuoti, kaip kraštovaizdžiui suteikiamos naujos reikšmės įsismelkė į lokalinę sakinę tradiciją. Ekspedicijos medžiaga ir buvo akstinas *Tautosakos darbų* skaitytojams pristatyti patį vadinamąjį Lopaičių etnomitologinį kompleksą² bei parengti tekstų publikaciją, kuria siekiama paliudyti folklorizuotas XXI a. pradžioje Lopaičių kraštovaizdyje įprasminotos istorijos interpretacijas.

Publikacijoje pateikiami pokalbių su ekspedicijoje kalbintais žmonėmis fragmentai temišškai gana įvairūs: tai ir asmeniniai su piliakalniu susiję atsiminimai, ir tautosakos klasikos

1 Plaćiau žr. Vita Ivanauskaitė-Šeibutienė. Atgal į Žemaitiją: ekspedicija Rietavo krašte, *Tautosakos darbai*, 2011, [t.] XLII, p. 315–319.

2 Apie tai rašoma straipsnyje „Lopaičių kraštovaizdis istoriniu ir šiuolaikiniu rakursu“ (p. 115–142).

atgarsiai, ir dažniausiai per spaudą plitusių pagrįstų ir nepagrįstų dabartinių teorijų bei tariamų mokslo atradimų vertinimai. Pastarųjų objektu dažnai tampa asmeninei pasakotojų patirčiai ir pasaulėvokai prieštaraujanti, racionaliai sunkiai paaiškinama ar apskritai nesuprantama informacija arba priešingai – semantiniam perkodavimui ir mitologizavimui nesunkiai pasiduodantys dalykai. Kaip antai akmenys arba šaltinis, tradicinėje kultūroje laikyti ir mitinių būtybių, ir Dievo Motinos pasireiškimo vieta ir dažnai kaip tik dėl šių sąsajų naudoti ne tik gydymo, bet ir kitose maginėse praktikose. Beje, vietinės bendruomenės naratyvuose šaltinio tema neatsitiktinai išryškėja specifinė *daktaro Vaizgirdo* potėmė. Šviešaus atminimo gydytojas Antanas Vaizgirdas daug prisidėjo ir daug širdies atidavė pristatant visuomenei Lopaičių piliakalnį; jis inicijavo ir šaltinio vandens ištyrimą. Todėl ne vienas ekspedicijoje kalbintas žmogus šilnai prisiminė ne tik medicininę gydytojo veiklą, bet ir vandens tyrimo faktą, kuris, kaip ir tyrimų rezultatai (parodę, jog vanduo tikrai yra švarus, be jokių priemaišų), labai greitai tautosakėjo.

Publikacija parengta remiantis daugiausia 2011 metais tautosakos ekspedicijos metu Tveruose ir jų apylinkėse surinkta medžiaga; taip pat įtraukti folkloristų trumpalaikių išvykų į Alsėdžius (2011 m.) ir Tverus (2013 m.) duomenys, o siekiant pateikti platesnę sakininės tradicijos vaizdą parinkti keli anksčiau užrašyti klasikiniai padavimai apie Lopaičių piliakalnį, kurių jau nepavyko išklausti iš ekspedicijoje kalbintų pašnekovų. Atrenkant spaudai pokalbių su šnekintais žemaičiais fragmentus, nuspręsta apsiriboti vyriausiosios kartos tveriškių ir aplinkinių kaimų žmonių refleksijas reprezentuojančia medžiaga. Kiek kitokie yra trys paskutiniai publikuojami pokalbiai (daina apie kunigaikštį Vykintą bei jos komentaras ir du rietaviškės moters asmeninės patirties liudijimai). Jie dedami siekiant bent atkreipti dėmesį į jau kitos kartos, išprususio, kitokio pasaulėvaizdžio žmogaus santykį su mistifikuojamais Lopaičių kraštovaizdžio elementais.

Didžioji dalis skelbiamų pasakojimų užrašyti publikacijos parengėjos; tais atvejais, kai skelbiama kitų užrašytojų surinkta medžiaga, jie pažymėti tekstų aprašuose. Šifruojant medžiagą pirmenybė teikta garso įrašams, netaikant griežto dialektologinio redagavimo ir paliekant dažno pasakotojo kalboje gausiai pasitaikančius tarmės nenuoseklumus. Kai pasakojimuose tarmiškos šnekos buvo itin mažai ir vyravo bendrinė kalba, nuspręsta rašybą suvienodinti į pastarosios pusę. Šifruoti tekstus ir tvarkyti žemaitišką jų rašybą padėjo *Vita Ivanauskaitė-Šeibutienė*. Publikacijoje skelbiamos dainos melodiją spaudai parengė *Živilė Ramoškaitė*, natografavo *Eligija Garšvienė*.

Vilma Daugirdaitė

Anksčiau apie Vykintą nieks nieko nepasakojo

– *Jūs abu gimę Lopaičių kaime. Ar vaikystėje apie Vykintą girdėjot ką nors?*

Pasakotojas. Ne-a. Netgi vaduovielious nabova apėi Vikinta, nie nieks neminieja tuoki varda. Nesenė, ka pradieji čia piliakalni knaisit, kas tèn ėš kuokiū istuoriju jau atrada, kad čia [buvusi Vykinto pilis]³.

Pasakotojas. Tas [?], atejės pradieji pasakuotė, dā nabova knaisiuojama.

Pasakotojas. Bet atgimims bova prasidiejės jau. Jau tās laikās tėktā jau [pradėjo kalbėti], kas ėš kor. O šėp, o šėp gi aš [atsimenu smetoninius vadovėlius]. Matā, kad šitėi smetoninė vaduovielė dar bova netgi kad kars praeja, keturiasdešimt pėnktais dar tus vaduovielius numūse tebturiejuom. Kad rusā... (tèn stuoviedava, tèn štabs bova), ruses varta [vadovėli], vuo tèn kunigaikštė vėsė bova tèn, pradedant Mindaugu, Kėstučiu tèn ėr tār tuoliau. „А этот кто такой?“ O tievos šėp geruokā mokieja rusu kalba: „Это князь, великий князь Витаутас.“ Stebiedavuos rusā, katrėi jau šėik tėik [prapruse] <...>: „Неужели и у вас было государство, князья были?“ „Ну как, Великое Княжество Литовское“, – tievos aiškėndava. „Не может быть! Не может быть!“ Taigi vuot šitėi vėsė kunigaikštė bova vaduovielious, o apėi Vikinta juoki juoki žuodeli nabova.

– *Gyvenot šalia kunigaikščio...*

Pasakotojas. Šalia gīvenuom. Ėr senuolė, pruosenuolė gīvena, bet kad čia jau kuokia norintās bovosi ar šventikla, ar kas, ničnieks nieka niera pasakuojės. Pilis vadinamas bova, ėr daugiau nieka.

– *Bet vadino pilim?*

Pasakotojas. Pilis, pilalės vadinamas bova. Ėr daugiau nieka.

U. 2011 m. Tverų sen. iš 80-mečio pasakotojo ir 73 metų pasakotojos.

Sg. LTRF cd 1114(10).

Piliakalnyje paslėptas švedų auksas

– *Dabar šitam krašte garsus pasidarė Lopaičių piliakalnis. Kai link Lopaičių važiuoji, ir ten yra...*

– Miške bova pilis, pilis ir bovosi. Vės, kāp saka, ein legendas ėš kartuos i karta, kad tèn pilis ta ir bovosi. Vikintas kad jau čia [valdė], tumet čia anuo kunigaikštistė tèn bova. Anam priklausė ta pilis čia. Tas kāp saka, tèn ir šventvietė tuoki tèn ir, panaši i laiveli tuoki tèn double. Kad tèn šventindava, kāp saka, jau tus gimusius tèn krikštūdava. Tèn i daugiau tuokiū, kāp saka, vietuoviu [yra]. Tas šaltinelis gīvasis kuoks tèn ir. Žėima vasara jis tèn čiurlen.

.....
3 Laužtiniuose skliaustuose ir teksto apačioje pateikiami publikacijos parengėjos aiškinamieji intarpai.

– *O jūsy jaunystėj apie tą kalnų ir tą šaltinėlj ar ką nors pasakojo žmonės, ar čia tik neseniai pradėjo kalbėti apie juos?*

– Tėn apėi tā pili bova tiktā kalbas, apėi tā pili, ka ta pilis ir, ka tēn bova. Tvėru tas miestelis tēn bova. Vieliau čia atseit parsikieli. Jis bova tēn prī tuo kalna. Užtat i ta pilis tēn bova. Ir čia vieliau tiktā, kāp sakant, parsikieli, kor daba ir, tas miestelis jau. O šėp daugiausē nieks, nežinau, niekor nieka [nekalbėjo]. Tuokiū nebūdava [pasakojimū], kad... [Sakydavo tik, kad] pilis, pilis, bova pilis. Ir tēn žemē dėrbama kor kami jau. Žemē pilies, saki, pilies tas kalns. Tuokėi mona atmintie bova [pasakojimai]. O šėp, ka daugiausē tēn nieka nebova čia tēp...

– *O ten dar yra akmenų suvežta. Ir vieni sako, kad tie akmenys likę iš senų laikų suversti, kiti sako, kad tuos akmenis vėliau jau suvežė, neseniai sudėjo, kad kolūkio laikais ten vežė akmenis...*

– Tēn patiam mėškė, kėik tū ir tēn akmenū, tēn ir ivairė, ir ivairė. Mona atmintie... Daba ir tēn mėskelis ožaugēs jau. Tēn, kāp sakant, i tēi akmenis ir. Pati pradžia bova, kada kuolūkē tēi bova susikūren, vadinās, kultūrtechninius darbus dėrba. Tā tēn bova tū akmenū tuokiū stambiū, ē tēn traktorē ēš tuos žemēs pluotoka tēn išiemē ēr anos tēn so bulduozērēs sorētėna <...>. O tēn kėti tuokėi akmenis ir ēš senū laikū. Vuo čia, vėinu žuodžiu, jaunesnis mėšks kor ir, čia pietū posie, ta tēn ir, tuokėi matuos ēr nuskelti tuokėi, kor ir tuokėi nuskelti, ta tēi jau tēn patekėn ēš dirvas ir. Sonkē atskėrtė dar ir. Sokrauti, sostomti... <...>

– *Ar mokykloj, istoriją kai mokėtės, kalbėjo ką nors apie Vykinto pilį, Vykinto piliakalni? Ar čia tik dabar pradeda kalbėti – jau po atgimimo, po nepriklausomybės atkūrimo?*

– Bova, bova, tas bova kalbama, kāp sakant, apėi ton piliakalni, apėi ton Vykinta kunigaikšti. Bova mums žinuoma muokikluo.

– *O dabar ar dažnai spaudoj būna straipsniai, kur rašytų apie tą Lopaičių piliakalni, apie tą Vykinto pilį?*

– Nu, dažnā tėik nabūn. Nažėnau, nu, tuokiū užuominu būn retkartēs tēp jau... Bet kad dažnā kas norint būtu, tai ne. Nu, čia daba, čia, vėinu žuodžiu, bova toks Vaizgirds, gīdītuojus, Antans. Jis čia bova, kāp sakant, pradininks, kāp saka, tuos vietuoves, kāp saka, išviešinims. Čia dar būdava Bunka, tuoks žurnalists. Jis kāp tēktā bova Rėitavi uriedijuo isidarbinēs. Jis dažnā būdava parašis čia kuoki straipsni apėi tus Luopaičius, tēn kokius tēn ivikius sorėnks iš kuokiū tēn. Straipsnioku, kāp sakant, būdava.

– *O kad ten prie to kalno prisiduodavo kas nors ar vaidendavos, ar pasakojo?*

– Tuoliau gīvenau aš, nažėnau <...>. Dideliuos, kāp sakant, tuokiuos draugīstēs so tuoms vietuoviems nelabā bova tēn.

– *O dabar ar buvote nuvažiojęs pasižiūrėti?*

– Buvau, buvau. Ne karta buvau aš tēn. Vuo, tēktā vėina vėininteli padariau aš tuoki [klaidą]. I sau, kāp sakant, nagus graužu. Mona vaikā maži bova. Aš turiejau

mašina nesenė nosipirkė. Pavasari bova, bova tuos žibutės pradėjusias sužistė, ər aš tèn nuvažiavė bovau su tās vaikās. Unt tuo kalna palipuum. Ėr ės kebkiu [?], aš pastebiejau, kad plītas, tāp stačias tuokias plītas, skliausts tuoks sumūrīts, kaži kuoks kāp langelis, iš puo tū kebiu išlindusias [plytos]. Nu, i dabar žadieju tèn pradiet krapštinietė. Nieka naturiejau aš, nie kastova, nie niekor nieka. Mašina palikta mona un tuo keli pakalnie. Nu, ər tèn pasižiūriėjau, paspardžiau, tas plītas tāp pagrėbiau. Kad tèn puo tū plītu (plītas puo dvidešimt pinkis centimetrus), kad tèn ir kažkuoki niša puo tū plītu. Bet plītas rauduonas. Nu, ər sakau, einam [iš čia] so tās vaikās, sakau. Čia a tėti vaikā pradies bijuoti, a kon, supronti, maži vaikā bova dar. Aš, eidams dar tèn nu tuo kalna ī pakalne [prie] mašinos, kelis virbokus nusilaužiau tuokius, kad, sakau, žimes būs, nulaužiau ir palikau visai nenumetės. Važiuuom nuvažiau-uom. Darbā visuokėi – ər ožmėršau. Ėr ožmėršau, ka mon rėk nuėtė, nosineštė kuoki kastova i pažiūrietė, atkastė, kas tèn ir, ož tū plītu kas tèn slīp.

– *O kas ten galėjo būti?*

– Vuo daba, tamsta, pasakik ėrgi, kas tèn galieji būtė [juokiasi].

– *Bet jei žymėjotės, tai tikėjotės, kad kažkas...*

– Nu vuot, aš tikiejaus, kad tèn kažė kas [yra]. Sakau, ar ės tuos čia pilėis kuokėi galbūt bova... praejėms kuoks nuors, tèn kur iėjėms a kas puožemie. I tuokiū le-gendu bova, kad čia kara metu švedā atsivežė atlīginimus muokietė. Ėr čia lietuviu kariuomenė, supronti, užpouli ər sumuša anus. [Gali būti], kad ī pakasts [švedų auksas] – auksinės tās pinigās muokieja [kareiviams]. Supronti, trīs statinės auksa pakastas tèn tamė kalnė kažė kor prī tuos kapavietes [turėjo būti]. <...> Atseit iš-meigi karda ī egli i nulauži [kaip ženklą], kad, atseit, kada anėi sugriš, tėti švedā jau čia atgal ī tan vietuovi, susiras palei kuoki [žymę], kāp saka, priemones su kuokės magnetās suras tan egli, puo kuriuos tuos egles tas auksas pakasts ir. Sakau, gal ta [mano rasta] vėita bova koki panaši, ar kas.

Nu, bet tas kards išaiškėjės bova. Dar priš kara turbūt. Gal trisdešimt aštuntās a devintās metās, kada čia bova lentspjuvi. Čia miestelie bova Jakšta tuoks. I čia turieji dar lentspjuvi isitaisės miestelie. Kad atveži ės tuo mėška medienas pjautė. Ėr pateka ī pjūklus metals. Ėr tūmet pateka metals ī pjūklus – pradieji ėiškuotė, kas čia ės kor. Pajiami pjūkla, parpjuovi tuo vėituo skersā ər išiami karda gala užlaužta. Vuo ka jau pasakas ėji, kad ir tèn kards užlaužts ir tèn puo tou egle ir trīs statėnės auksėniu pinigū pakasta. Tumet jiemies tuoki žīgi: viktė ī tou mėška primatoutė tou kelma palei tou ronsta – kuriuo vėituo tas auksas, puo katra egle bova. Bet jiems nasėsekė, nerada, ər negalieja primatoutė, neatitėka jiems matmenis. Palėka neprimatavėn. Nabišrėnka, katras tas kelmas galieja būtė, kor bova kards tam medie užlaužts. Ė palėka puo šindėinā pėnigā nerastė.

Nu vuo, tokias ir, kāp saka, pasakas ės tū švedu laikū, kad tèn sliepi [auksą]. Aš ər sakau, kad aš radau tan nėša tuoki tèn išmūrīta, mon ėrgi kilės bova mėntis, kāp

čia saka, ar čia eš tuos pilies kuoks išejems bova puožeminis padarīts, vuo gal kuoki tèn būstinė bova kara metās pasidarėn kuoki, gal ten kas ĩr, supronti.

Ka vēins būčiau, aš gal būčiau tèn kãp šou, kuoki pagali nosilaužės, rausės. Nažėnau... Vaikã maži, lend – a kon žinuosi, gal kuokiū tèn puožemie kuokiū duju ĩ susidariusiu. Vaikã prisilenken tèn nuor vēskon stebietė. Nu ěr, sakau, ka vaikū sveikatã nepakenktė a kan, aš, sakau, nutraukiau ton sava stebiejima. Galvuojau, ka aš nuvažiousu kėtakart. Vuo kãp reikieja kėtakart, praeji keli metã. Ę važiavau paskiaus, i... Dar ěr praeita meta nuvažiavės tèn [buvau]. Mėšks tas kėrstš ěškėrstš, i nebgalio baatpažint tuos vietuovės. Ęr tèn šakū priversta. Vuo tèn, vēinu žuodžiu, kažė kuoks būtu ĩduomu, kad tèn patĩrinietū kas tor laika. Ka tèn gal atrastom, kas tèn kamė puo tuos žemės slĩp dar. Kažė kas slĩp tèn tam kalnelie. Kad aš sava akimis pastebiejės bovau...

U. 2011 m. Tverų sen. iš 85 metų pasakotojo.

Sg. LTRF cd 1114(2).

Apie švedmetį ir švedų turtą Lopaičių girioj

Švedã tèn bova, švedã bova kada kuokės laikãs, bova Lietuva, vėsa, anĩ daug... Užejėn Švedija, šėtã Skandinavijės valstĩbeli ta kor ĩr. Nu, ěr anėi, vadinãs, ejė ěr ejė, ejė ěr ejė; mat tèn šėlts klimats, paskui užejė žėima, pradiejĩn atšaltė, tãp anĩ pradieja daug anū nĩktė. Ęr anĩ turieja auksa daug atsivežėn, ta tus auksus, saka, kad ĩr [užkasė]. Tuos, kur ĩr užkastas tuos diežės kuokes auksa, tã ěš kara ĩr užkastas auksas tuos [dėžėse]. Nu ěr, ěr, ěr užkasinieja ěš tū, vadinãs, kara laikū <...>.

– *O kã jūs pasakojot, dėde, kad ten Lopaičių girioj kã tai rado?*

– Nuje, giriuos rada, saka, tãp. Bova tas Taurava dvars, tèn ĩr tūjau už tuo, už tuo Luopãčiu kaima. Nu ěr, vadinãs, bova neaprašĩts... švedã ka ĩkasi pėningus ěr ĩ egli ĩdũri durtuva ton, i nulauži ton durtuva. Ęr, vadinãs, paskui ěš tuos Švedijas paeji [gandai], kad tuokio i tuokio vėituo ĩ pėningã. A paskou, tada, kãp gruovi puo kėik tèn metu staldus tuo dvara, tada rada ronstė ton durtuva. Vuo kamė ta eglė bova, kuriam šmuote? I kad ta eglė bova nupjauta, parvežta, ĩ budinka ĩdieta? Pirmiau dieji ěš apvaliũ ronstu, budavuoja budinka žmuogus... i nieks nežinuoja...

I paskou, kada čia pradieja tus statitė tilifuonus pirmũsius, ta čia atkasi, tèn Pribitkuo žvĩrdoubes ĩ tuokias, tèn atkasi dũbi, ta rada karišku drabužiu dar skiautelėkiu tèn ir, ir... tèn karišku tũ durtuvu, tũ kardũ ar šuoblės tèn kas tai bova, tũ karišku tèn [ginklũ]. Bet kad anėi jau išrũdiejen tãp jau [buvo], menkã [kas likė iš jũ]. Ęr nieka tèn daugiau...

U. 1976 m. Tverų apyl., Plungės raj. iš 80 metų pasakotojo;

užrašė B. Grizickaitė, E. Kilikevičiūtė. Sg. LTR 4732(142); LTRF mg. 1772(10).

Lopaičių piliakalnį supylė švedai

Nu, i Luopāčiu kalnūse ir piliakalnis. I tas piliakalnis ir pavadēnts šviedu sopilēms. Nu, i tam piliakalnie ir tuoki vidurie dideli idoba. I par ton idoba imetam akmeni, i tēn atsēskomb gilē, kaži kuokēi akmenis ar kas tēn ir. Nu ēr, būdava, sakidava, kad tēn ī tortu. Bet nieks neprisirengē pažiūrietē ēr atkastē. Baudies žmuonēs anon tēn atkastē ēr pažiūrietē. Bet nie vēins naprisirengē jau tuo torta tēn jīškuotē, pažiūrietē, kas tam piliakalnie ī.

Paskiau šnekieja, kad ir čia, Taureliu pelkies, kažē kor dar šviedu pēnēngūn. Nu, ēr kētē saka, kad ēškasē, kētē saka, kad tabier. Bet žiniuos nier, ar anēi ēškastē ir, ar anēi ne.

U. 1976 m. Tveruose, Plungės raj. iš 73 metų pasakotojos;
užrašė Norbertas Vėlius. Sg. LTR 4724(108); LTRF mg. 1685(39).

Apie Lopaičių piliakalnio akmenis ir vieną šaltinį sutekančias dvylika versmių

– *Žmonės pasakoja, kad Lopaičių piliakalny kažkokie akmenys yra...*

– Nu, ĩra. Tāp kāp tas ka sakē, vuojojajaja... agronuoms, suvežiem, saka, ēš kulkuoza laukū su traktuorēs, dēdelius ont velkiu, kor mažesnē – so arklēs vežē. Ī rēnkē sovežē. Daba tus akmenis garbēn. No, gal anēi prieš pinkis šimtus metu, kāp saka, kāp valdē tēn tas, kāp sakē, ne Oginskis, kāp ons bova, ožmiršau varda tuo piliakalne pavadēnima, tuo puona... matā, kāp ožmiršau... Nu, gal prieš pinkis šimtus metu ēr bova kas – vuo daba kas tēn babūs! Kāp bovēs tas puons, kāp... ne Oginskis, kažē kāp kētāp.

– *O jūs kai čia atsikėlēt, jau buvo suvežti tie akmenys, sudėti taip?*

– Ne ne ne, kulkuoza laikās soveže anos. Sakau: so arklēs vežē, so traktuorēs vežē. Nu, i saka, gal prieš pinkis šimtus... Vīkantas, vuo, Vīkantas bova tas kuni-gaikštis, Vīkantas, prieš pinkis šimtus metu. Gal ano ē bova ta pilis. Piliakalnis ēr ir. Tēn, saka, dā vartelē ir. Vuo kon tēi vartelē [bebus išlikę] par pinkis šimtus metu, jok anēi ir ožžielen. Kamē anēi babūs tēi vartelē?! Dornā šnek.

– *O jūs neatsimenat, kaip vežē tuos akmenis?*

– Oi, nu kulkuoza laikās. So arklēs, so traktuorēs.

– *Bet ar matēt jūs, kaip juos vežē, ar tiktai kad agronomas sakē, kad surinko?*

– Nu, ta ē dērbuom, ē kruoviem ī ratus tus akmenis.

– *Ir vežēt čia?*

– Juo. Vuo daba – ēk ēk! Nu, tego garbēn. Gal anēi ē bova garbēnami, kas čē žēna, prieš pinkis šimtus metu. Ardava [tuos laukus]. Tuoks Algis Miečius bova. Uns

arė so traktuoriu. Nu, saka, čia ī velns bulbinė papilės so akmenimis, saka, tėik tū akmenū daug īr [juokiasi]. Sakau, kon čia žėnā, gal i velns papilė. Bet, sakau, ka ons būto, ta ė daba vākščiūotu tas velns. A kudie daba nevākščiuo velns, nemata? Ale ėk tu – propagandas: kėts kėta žmuonės gondin, ė vėskas <...>.

– *O ar anksčiau žemaičiai taip prie namų statėsi akmenis? Kad prie namų akmuo būtų?*

– Nažėnau, nažėnau... Mūso tuoras bova akmenėnės, senuolis bova ožsitvierės akmenėnes tuoras pagal žemė sava, pagal dauba tuokė. Dar ėr īr tū akmenū ėš tū senuovės laikū. Ėš tuoli naprīvēžė, tėi patis ėr īr akmenis, na kėtė.

– *O koks ten šaltinis dar yra? Ten irgi kažkur piliakalny.*

– Nu, īr šaltinis. Ėr ons partek... Sakė, ėš dvilekas šaltiniu sutek ī ton vėina šaltini. Nū tuo toki kalba ein. Vuo ėš kuo ons parein? Ėr ons nutek, sakė, nutek, nutek ī jūra, nutek ī Klaipieda. Ar ī Klaipieda, kor tèn ī jūra nutek. Švarus vundenielis īr. Žmuonės daba važiou, sem tèn ėš tuo mona senuoliaus šaltine ton vundeni, vežas gertė. Uns švarus, tėkrā skanus vundou, na ėš tū trūbu, kāp kaime i miestūs īr. Parsėvež grīna gera vundeni. <...>

– *O tas šaltinis – tiktai kad vanduo švarus, tai žmonės semia jo vandenį, ar ką nors pasakoja, kad jis stebuklingas?*

– Ne ne. Kad švarus īr. Tèn nie kuokė stebuklingoma nie. Ėš kor tèn būs tėi stebuklā? Vuo tèn, mačiau, muotriškas kuojas merkė. Sakau, kon jūs mėslijat – tuoki šaltībė vundens, sakau, sosirgste. Kad tas kuojas merk ī tuoki šalta vundeni, nu. Īkaitusias kuojas īmerktė ī tuoki šalta vundeni, pagalvuotė rėk – gali liga gautė. Nu, žmuonės vėskuo prigalvuo, kon padarīsi. Tori, saka, tikietė. Ī ton piliakalni tėk. Nu, gal tèn ė bova tas švėnts tas piliakalnis prieš pinkis šimtus metu. Kas čia žėna. Kas čia žėna, kuoks tas Vīkants bova ė kuoks kas čia bova <...>.

– *O žmonės anksčiau nepasakoje, kas supylė tą kalną?*

– Ka ne. Musiet uns tāj jau īra savaimė atsiradės, tas kalns. Kas čia sopils... Nasāmuonė. Piliakalnis īr, ė gana. Nu, gal prieš pinkis šimtus metu, gal ė pilė kas, kas čia žėna. Bet ka nieks nekalb nieka apėi anon. Piliakalnis, piliakalnis, Vīkanta pilis bovosi. Vuo koks tas Vīkants bova? Kažė kuoks musiet karalius bova Vīkants. Vīkanta pilis. Daba nie tuo Vīkanta [nieks nežino]. Kas tau, prieš pinkis šimtus metu – pagalvuot rėk – nieks nabova ožgimės, nieks nabova, nieka nažinuoja. I tuo piliakalni nabova. Vèsė važiou, ėn, važiou, ėn – kāp ī kuokius atlaidus. Nu, īduomė ėr īr. Miesčiuonis pabūn. Bova pernā a savaitė, a daugiau tuokėi žmuonės. Tèn mašinelė stuoviejė. Mona anūkā nešdava pėina tèn anims, užmuokiedava. Matā, miesta žmuonės. Jok žėnā – pakīrst puo tas dulkes, tas užėsīs, bildesīs. Čė atvažiou ī gamta, vėsor švaru, gražu. Pabūtė gamtuo, miškėlie, pasivaikščiūotė. <...>

U. 2011 m. Tverų sen. iš 73 metų pasakotojos.

Sg. LTRF cd 1114(3).

Apie Vykinto pilį iš švedų laikų ir gydantį Lopaičių šaltinio vandenį

Čia, [Lopaičiuose], Vīginta, Vīginta pilis ir bovosi. Kada cara ar kuokiū švedu laikās, švedu laikās, kada Vīgints bova valduovs. Ė tèn tam piliakalnie ir daba koplīčelė, mon atruoda, èr tòi akmenis. Tatā Vīginta pilis ir bovose. Dā Tverūse bova pastatīts Vīginta akmou. Bova užrašīts „Vīgintas“; skaituos, karvedīs, karvedīs bova. Nu, èr daba kur ton akmeni dar anėi èšvežė, ar ī piliakalni èšvežė, a kor, nažėnau⁴. Nu ta vuo, bova Vīginta, Vīginta [pilis]. I čia daba tūjau prieš Tverus ir cara laikās bovoses kapinės; ta koplīčelė kāp ir, puo koplīčeles, puo dešine ronka bova pastatīta plītinė. Barasas tuoks dërba plītinie, kasė žemes, dërba plītas. I pradieja tuoliau kastė, i atsirada kaukuoliu, kaulā atsirada. Nuje, ta uždraudė [kastī]. Ta čia švedu laikās bova kapinės, kapinės ī bovoses. <...> I pripažėna daba tas istuoriks (istuoriks ir čia Tverūs, vuojaja... [*neprišimena pavardės*]), i tas pasakuoja, kad čia švedu, švedu [kapinės], švedā valdi Lietuva. Matā, Lietuva užstuoja tiktā devīniuoliktās metās, Lietuva teatgava sava nepriklausomībi.

– *O kas tą kalną supylė, kaip tas kalnas atsirado, tas Lopaičių piliakalnis?*

– Tuo negaliu pasakītė.

– *O jūsų jaunystėje tie akmenys buvę ten, prie to piliakalnio?*

– Kad aš... Kol bova daktars [neatradęs], nieks naaiškina. Kāp daktars, šitā, mērė... Ė daktara šaltinelis tuoks ir, Vaizgirda pavadinims, jau už tuo kalna, ir gīduoms šaltinelis. Ta, skaituos, prileida vundens èr užbliuombava buonkes èr pasiuntė ī užsieni. Ėr užsienie pareiški, kad gīduoms šaltineli vundou ir. Ėr daug daug [žmonių] nu Klaipiedas, čia èš vėsur važioudava, važioudava. Kor tas šaltinelis ir, kor tas šaltinelis, – teiraudavuos daug žmuonės.

– *O jūs esat buvę ten prie to šaltinelio?*

– Eso bovės, eso bovės.

– *Parsinėšate vandens?*

– Taip. Tėk puora kartu eso parsinėšės, daugiau ne. A vėins žmuogioks Tverūs pasakuoja, kad èš Varniu žmuogus tris mienesius a keturis mienesius nešies èr gīdies. Ėr pasigīdė, so šitou šaltineliu pasigīdė. Kuoki tèn liga, negaliu pasakītė, kuoki tèn liga pasigīdė. Ė daba radau tuoki bambala nu dešimtėis litru, mieginsu aš pats ètė [to vandens], pats ètė. Vuo tas šaltinelis grīnā èš žemės, èš tuo mēška gilumū, èš tū šaknū bieг vundou, bieг vundou.

– *O tie akmenys stebuklingi?*

– Apie tus akmenis nieks nekalb. Ėr aš pats neišsiteiravau tuo... (Jezau, kāp pavardie ožkrita, uns...), tuo istuorika. Čia pat prī miesta Tveru gīvena. [Neišsitei-
.....]

4 Pasak Tverų internetinėje svetainėje pateikiamos informacijos, paminklas kunigaikščiui Vykintui miestelyje buvo pastatytas 2005 m. (skulptorius Juozas Grigaliūnas). 2008 m. jis perkeltas prie Lopaičių piliakalnio ir pastatytas pažintinio tako pradžioje (žr. <http://www.tverai.lt/main/pages/page/paminklas-vykintui>).

ravau], kāp tēi akmenis, ēš kor. Untā ē dideliū akmenū īr, ē mažū akmenukū īr, ē nedideliū – visuokiu tū akmenū īr.

– *O jūs, kai augot, nubēgdavot ģ tą piliakalni?*

– Ne, ne. Daba daktars tiktā kad, Vaizgirdas, čia priš mirti jau ons, atrada ton piliakalni ēr atrada ton šaltineli, ta pradieji jau ētē, vēskou. Vuo aš, kuol čia šētās gīvenau, ne, nenueidavau.

– *O neprisimenat, anksčiau tie akmenys buvę ar juos iš kur nors atvežē?*

– Nažēnau, nažēnau, nažēnau, brangiujoi, nažēnau. Juška, Juška – vuo, tas [istorikas] bova. Je. <...> Uns gamtuosaugininku tum dērba. Uns turietu žinuotē, a tēi bova akmenis, kas anos [atvežē], ar ēš Vīginta tuo piliakalni. Matā, Vīginta pilis ī bovose. Vīgints kada bova, bova valduovs čia mūso respublikas, Vīgints, tatā Vīginta tatā ī pilis bovose. Dā tuoks prūds ī didelis ēškasts. <...> Vuo tēn už tuo prūdoka, ta tēn, skaituos, ka Vīgints a švēstindava, a laimindava, vēinu žuodžiu, žmuonēs. Ēš tuo prūdoka semdava vundeni tēn a kon ons...

– *O jūs apie Vykintą girdėjot kitus žmones pasakojant ar kur laikrašty ar knygoj skaitėt?*

– Vīginto piliakalni bova [paminējē], kada akmeni parveži. Akmeni ēš kor anēi parveži, īraši pavardi, ka Vīgints karvedīs, karvedīs bova. Ēr ēš tuo ē Vīginta pilis bova <...>. Čia priš kuoki panašē tēp priš dešimts metu tēktā sužinuojuom ton piliakalni, ton šaltineli, ton vēskon tasužinuojuom. Je. Čia daktars, daktars ton viskou apeji, apžiūriēji. Ēr pasiunti ī užsieni tēn geoluogams, skaituos, īštirtē tou vundeni. Įštīri, kad gers, gīduoms vundou, gīduoms vundou. Nu, ēr paskelbi puo laikraščius, laikraščiuse bova labā platē [rašyta]. Ēr ēš vēsur čia – ēš Gargždū, ēš Klaipiedas – ēš vēsur plūda plūda žmuonēs tuo vundens. Ēr tas [vanduo] ēn ēš mēška, ēš žemēs, ne ēš kor ēš kuoki prūda. Ēr unt kalna īr, bet īšēn ēš žemēs. Tēn ēr rinis [lovys vandeniui nutekėti] īr īdieta, ēr līptoks tuoks pri tuo šaltine, pri vundens nuētē. <...>

U. 2011 m. Tverų sen. iš 84 metų pasakotojo.

Sg. LTRF cd 1114(4).

Sako, kad kartą per mėnesį būrys arklių išleikia iš Lopičių kalno

– *O ką dar pasakojo vyro babūnia?*

– <...> Ana dar pasakuoja, babūni, kad baidīdava.

– Čia, šalia?

– Jo, jo, tēn, kur bova tēi staldā pastatīti, bova, baidi. Saka, arklē bēld i bēld, vuo nieka nier. Žmuogus eję paveizietē, tas savininks, nu, ēr rada, saka, arklē nušilen, nupluken, vuo nieks nabova nie atejēs, nie nieka. Nu, saka, musiet baidīklēs tuos juodinieja ont arkliū.

I ta šitā, kur daba, kur ī tas šventkalnis, tas, kur važiou tuo vundens, kur Vaizgirds tēn rada, ē tēn, saka, arklē išlek.

– *Iš to kalno?*

– Jo, ēš tuo kalna. Kažkāp pasakuoji. Nu, ē mon kēts žmuogus īr pasakuojēs, kad mienesie karta kažē kāp a par jaunati, a par pēlnija, a par delči, ka, saka, arkliū baltū, visuokiu būrīs ēšlek ēš tuo kalna. Nuja, i saka, i viel atgal. Anēi da, tēi arklē, ēšlek ēš tū laikū, ēš paguoniū laikū. Nu, saka, tēn ī žmuonēs na vēins matēs.

– *Tai čia dabar neseniai pradėjo kalbėti apie tuos arklius?*

– Ai, mon kažkada seniau jau čia, seniau [pasakojo]. Kāp rada ton šventkalni, i pradiejī kažkas pasakuotē. Ai, mona sūnou pasakuoji. Sūnus mon parvažiavēs pasakuoji. <...>

Mas nieka nažinuojom apēi tou kalna. Juk aš eso rugius rišosē tēn, ī kulkuoza ejau. Nu, i nieks nažinuoja, nieks nasakē. Nieks nažinuoja, kad ta paguoniū ta šventīkla ī bovosi. Nu, matā, apžieli apžieli tēi akmenis. Paskiau tas girininks surada kažkāp so daktaru tou šaltini...

U. 2011 m. Tverų sen. iš 62 metų pasakotojos.

Sg. LTRF cd 1114(5).

Įspūdžiai ir gandai apie Lopaičių akmenis ir šaltinėlj

– *O nekalba, kad ten kaip nors kas nors pasirodo ar vaidenasi tuos Lopaičius?*

– Ai, tūs, kor īr tam šventkalnie tam? Ton ton eso girdiejosi, kad, nažėnau, par metus kažē kāp ar vēina karta, ar kėik, ar par pēlni, kad, saka, ēšlek būrīs arkliū: ē baltū arkliū, ē visuokiu. Saka, ēšlek ēš tuo šventkalne. Matā, tēn arkliū īr bovėn. Tēn kunigaikštis gīvena, nu, i tēn... Ta čia paguoniū laikū, ēš paguoniū.

Mas pērma nažinuojom. Nu kas, aš tēn jauna būdama rugius (kulkuoza laike ejuom pjautē rugiū tū), rišusi rugius [esu] – nieks nažinuoja, nieks navākščiuoja. Paskiau kāp čia mėškalis bova i bova tēn. Nie ētē najuom. A, nu kartās vīrs nuvež. Daba žad, sūnus jē atvažioūs, [nuvežti] vundens parsivežtē.

– *Nuvažiuojat?*

– Nu, vundens parsivežtē. Vežūs vundeni gertē.

– *O tą vandenį geriat iš to šaltinio?*

– Aha, aha.

– *O koks tas vanduo, jeigu važiuojat jo parsivežti?*

– Nu, negu šoline skanesnis īr. I arbata skani īr, skaniau ēšsiverdi – tuoki mėnkšti. Pas mūsō tas vundou īr tuoks... daug kalkiu īr. Žėnā, pritrauk indus. Apkalkiejēs īr, vuo tēn – ne. Bet īr daba... Pėrmiau bova tuoks švarus, vuo daba īr kāp smilčiu tuokiū biegi, tuokiū visuokiu, nu, tuokiū lerlezu īpoul, tēn tuokiū visuokiu matītē. Saka, kāp užlin. Pērma tuoks nabova. Nu, švarus vunduo tabier, bet tuokiū tat smilčiu ībiegi. Ka nusistuov, nu, ī [gerai].

– *O tai gal ten kaip nors sveikatai gerai tas vanduo?*

– Nu, šėtā mūsu daktars, kur tas bova Vaizgirds, [kol] tabibova gīvs, uns bova veži tirtė anon, saki, ka gers vundou ir. Vuojezusmarija, vīrs daba čia važiava priš kėik [laiko], anon čia kaimīns vežė, nu, i parveži penkiuolika litru, nu, ta saka, žmuoniū [daugybė]. Kėts su ratukās vākščiuo, kėti su kaniems, su visuokiuoms [talpomis]. Īr ėr ir žmuoniū. Tėn ka nuveisi, nīkūmet narasi vėina pati. Tėn žmuoniū ir ėr ir. Ēr atvažiou ėš kitur anūn.

– *O jūs buvote tiktai to vandens pasisemti ar ir po patį kalnų vaikščiojot?*

– Vaikščiuojau, vaikščiuojau, vaikščiuojau. Pradžiuo čia ejau. Daba ir pastatėn (jė nabuvuot), padarė ton telta tuoki, teltoka padarė. Bet tuoli ėtė ir. Pėrmiau mas eidavuum stačiau tėn. <...> Aš nuvažioudavau ė su vaikās, ė su vīru. I veždavaus tou vundenė, vėsalaik veždavau. Nu, paskiau nabnuvežam, nabnuvažioujam, kad tėn jau ožsning, bjaurė.

– *O kaip ten akmenys tie? Ką apie tuos akmenis girdėjote? Ką matėte?*

– Nu, ta tėn ī kas tėn – muotriška iškalta ī, tuoki merga. Ar tuos mergas sauguoji, panelės tuos?

– *Ką saugoja?*

– Nu, anos... švėnts akmū, kāp tėn ir. Kāp anos ir – vaiduoliutes a kas anos bova tuos [mergos, kur] sauguoji? Muotrėškas veids iškalts ir tam akmenie.

– *Akmeny yra veidas? Tai matėte tą akmenį?*

– Mačiau, mačiau. Paneliu akmū, kāp tėna vadinās. Tėn bova kalnā. Apžėlen, žėnā, pirmiau gal ir boven gražė. Bet kad daba tokėi apsmuken tėi, žėnā, tėi akmenis žemies ir. Tėn nieka tuo gruoži nie. Nu kas tėn ir? Tėn tuoks ir, tuoks akmeninis ir tuoks kāp prūdalis ir dar. Aš vėinasik bovau iliposi. Apačiuo vundens ī. Nejau. Bet akmenims išgrīsts ir. Tėn nieka tame īduomoma nier. Aš vėina siki nuvejau, nuvažiavau – kažkas kaula tuoki surūdiejosi padiejės. Žmuogaus kaulā: a ronkas, a kuojas – nasopratau. Ka muoviau šalin!

– *O kur padėti tie kaulai buvo?*

– Ont akmens. Paskiau nablėka. Kas norint a pakasė anon, a anon ėškasė kas nors ėš tuo...

– *O tai gal koks ypatingas tas akmuo?*

– Nu, tėn mačiau, ir akmenū. Žmuonės neš tū akmenū tuokiū. Ē dā mona duktie nešė akmenati tuoki nutvierosi, kāp tas krūzalis tuoki. Saka: „Nešiu padietė tėn akmeni.“ Daug, mačiau, žmuonis prineši. Ē raides ir išdieliuotas. Daba nabėnu jau. Šėn meta vėinakart bovau, bet tėn par ton posė nabėnu jau. Kalns pakalni – sunkė nulėptė paliptė, nabėnu aš tėn.

– *O tai kodėl neša tuos akmenis ten kažkur?*

– Nu, kažkāp kad... palauk, kāp tėn ir pasakuojėn, daba aš nabžėnau. A ka laimi aplunkīto, a kāp tėn... Nažėnau, kas tėn pasakuoja. Ai, bova ta gidė ėš Tveru, pa-

sakuoja, kas tèn. Duktie mona nutvierosè, sakau, neš neš. Ėk tu, sakau, su savo tās akmenimis. <...> Bova, mačiau, pridietā daug tū akmenū. Ė raides išdieliuotas. A kas anèi tèn atvežè? Akmenū čia bova. Ė žvakiu mačiau uždegtū vèinkart. Bet čia jau tas bova a pernā, a ožpernā, kad čia unksčiau <...>. Tèn daug tū akmenū ir, bèn kelious vèituos ir. Tèn èr aš nagalio daug kuo papasakuotè, kad èr sena eso.

– *Bet jūs nenešèt akmens?*

– Ne.

– *Netikit tokiais...*

– Ka švènts stuovietu... A tèn jok paguoniū paguonis. Nu, žmuonès èš paguoniū tikieja tèn. Ī Dieva netikieja. Kon anèi tèn tikieja? Ī akmenis, ĩ saules, ĩ žvaigždes visuokias, ĩ medžios. Juk žmuogus kon pamatè, ĩ ton i tikieja. Nažè nau, juk i Dievs pasakè: „Nabūket paguonis.“ Nabūket kāp paguonis, navirsket ĩ paguonis. Nu, daba žmuonis èr ir tuokèi. Nu, daba viel atgal, žiūru, ĩ paguonībi èn jau žmuonès.

U. 2013 m. Tverų sen. iš tos pačios pasakotojos kaip ir LTRF cd 1114(5); užrašè Andželika Jakubynienè, Vilma Daugirdaitè. Sg. LTRF cd 1114(6).

Paklausus apie apsižadėjimus...

– *Ar čia buvo apylinkèse tokių vietų, kur žmonès apsižadèdavo?*

– Nu, kažèn... kad čia tāp tuokiū... Nu ĩ tuoks, kažkāp vadèn piliakalniū. Nu, tad viel kaži kuoki tèn akmeni rada, tèn èš senū laikū. Čia trīs kiluometrā unt Varniu važioujènt. Nu, i tèn èn žmuonès. Kažkuoks šaltinis tuoks ĩ, saki. Parsevèž žmuonès vundens èš tuo šaltine, ger. Kad saka, jau tatā geresnis tas ĩ tuoks tèn jau [šaltinio vanduo]. Kaži kuoks, viel kaži kuoki tèn steboklu šaka kuoki tèn èn.

U. 2011 m. Tverų sen. iš 84 metų pasakotojos. Sg. LTRF cd 1114(8).

Apie Lopaičių kalną, kur viskas likè iš senovès

– *Ar čia yra vietų, kur žmonès apsižadèdavo?*

Pasakotoja. Nu, čia arti tāp nier. Jok apsèžad èr Šiluvuo, èr ĩ Kalvarèja, èr ĩ tus Tverus prī Marijas apsèžad – kor kas ĩ kon daugiau tèk, tèn i apsèžad, è tèn daugiau meldās.

– *O nebuvo tokių vietų – ar kryžių, ar kokių senų kapelių, – kur apsižadèdavo anksčiau?*

Pasakotoja. Nu, èš senūn laikūn ir kapines tuokias, bet anos jau kāp jau bova nuardītas èr nabatstatītas.

P a s a k o t o j a s. Tverūs ī tas, a Luopaičiu kalns, kāp tas vadēnas... Mēšks tēn kor ī, tēn akmenis vēsuokēi ēš senoves ī dēdžiausi tēi.

– *O kas ten yra tuos Lopaičiuos?*

P a s a k o t o j a s. Nu, būdava, namuoku pasakīt, nu, tēn ī bovė kažkuokēi... kunigaikštis kuoks tēn gīvenės a kas, nabatsėmeno vēskuo. Akmenis tuokēi ī dēdeli.

P a s a k o t o j a. Aš tēn neso bovosė, nažėnau.

– *O jūs iš vaikystės prisimenat ar skaitėt kur apie tuos Lopaičių akmenis?*

P a s a k o t o j a s. Rašis knīguos kuokiuos, ēš senuoves. Senuovie jau kāp. Daba īr ēšdėrbti, tēn kelalis tuoks... Nu, ka rėk īliptė, tuokēi laiptā ī medėnė padėrbti.

– *O buvot nuvažiaušs?*

P a s a k o t o j a s. Aš daug sīkiu eso bovēs.

– *O jūs ten važiuojat pasižiūrėti?*

P a s a k o t o j a s. Nu, ė pasižiūrėti, ė tēp. Kartās ka bi kas važiou, ėr aš tujaus [kartu važiuoju].

– *O žmonės ten važiuoja?*

P a s a k o t o j a s. Važiou važiou. Daug. Ėr ēš svetor atvažiou.

– *O kas ten dar yra? Ar tik akmenys?*

P a s a k o t o j a s. Akmenis īr, upalis tas īr, nu, tēn kėts gertė nešas, kėts...

– *O kodėl iš ten nešasi gertį?*

P a s a k o t o j a. Stebuklėngs vundou, skaituos. Tēn īr šaltenis, verd ēš apačiuos vēsa laika.

P a s a k o t o j a s. Nu, ta tēp šnek, vuo kāp tēn bova, sonku pasakītė.

– *O jūs tą vandenį vartojat? Parsivežat iš ten vandens?*

P a s a k o t o j a s. Nu, aš neso parsivežės, kėti parsivež kartās. Atsigertė švarus vundou ī, šulinie tokia narasi. Ėš tuo upeli. Bieg ēš puo žemės, ēš kažkur uns tēn. Čia kalns īr, vuo čia upalioks tuoks, i ons i biegtēn.

P a s a k o t o j a. Aš neso bovosė.

P a s a k o t o j a s. A nesi bovosė?

P a s a k o t o j a. Ne.

P a s a k o t o j a s. Paskou kalns tas... kāp vadēnas, a Medvėgali, a kāp ons. Didelis kalns tas īr. Bova apleists. Tēn nieks nieka [anksčiau nedarė]. Daba pradiejė tvarkītė jau, mēškus tus ēškėrta, tus laiptus padėrba. Musiet prī suovietu nieks [netvarkė]... Senovie ten tatā bova kažkuoks... kunigaikštis kuoks tēn gīvenės, nu, koki tēn pilis bovosi, kas tenā – aš namuoku papasakuotė. <...>

Tėi akmenis ī dēdeli tuokēi krūvuo. Kėts īr tuoks... skīlie tuoki padėrbta. Nu, gal švėnsts vundou ī bovēs kėta karta, a kāp tēn. Nu, ėr tuoks šulinīs īr, nu, ēškalts tuoks, matīt, jau. Tēn uns pats tuoks musiet nabova. I tokēi tēi dalikā vuo tēn ēš senuoves, ēš senuoves jau ī. Bet tėktā apleista bova, nieks nieka [netvarkė]. Vuo daba jau pradieja tvarkītė tēn.

Pasakotoja. Kāp mas tēik tesam muokīklas tejēn – keturias klases jau tarībinēs tās laikās. Ēr tuokiūn, kor stebuklingas vēitas kuokias, nieks naruodi, nieks napasakuoja. Vuo čia i Stalgienūs bova, i Žlibinūs... Ēš Žlibinū bažnīčēs parvežē altorius ī Stalgēnu bažnīči. Stalgienu bažnīči ēšsauguojuom – nauždari. Vuo Žlibinūs bova padirbēn ēš Žlibinū bažnīčēs sandieli a kon tēn.

U. 2011 m. Daugėdų sen. iš 84 metų pasakotojo ir 75 metų pasakotojos.

Sg. LTRF cd 1114(9).

Apie vaisingumo akmenį ir iš kalno trykstantį šaltinėli

Pasakotojas. Taigi ten, [Lopaičių piliakalny], vaisingumo akmuo yra. Kurios nesugeba natūraliu būdu susilaukt palikuonių – ten nuveik, atsisėsk, pasėdėk biškeli ir parvažiavus gali bučiuoti vyrą, ka jau daba bus.

– *Tai čia ir toks akmuo yra?*

Pasakotoja. Īra, Īra.

– *Ir anksčiau buvo ar tik dabar atsirado?*

Pasakotojas. [Pereina į žemaičių tarmę.] Vaisinguma akmou.

Pasakotoja. Bovės onksčiau, bet nieks nažėnuoja.

Pasakotojas. Je, nieks nažėnuoja tuo užbūrima.

Pasakotoja. Vuo šep i tēkrā ka šnek, ka ēšsipilda [juokiasi].

– *Ar čia buvo tokių istorijų, kad išsipildo?*

Pasakotoja. Nu, šnek. Pas mūso čia nebova aplink, bet ēš Šiauliū kas tai tēn [pasakoj], žēnā, kāp atvažiou. Kēti čia važiou ē važiou, ī ekskursijas. Nu, ta naturiejen vākū, kēik metu ēšgīvenen. Atvažiava čia, pabova, pasiedieja unt akmens – jau, saka, tor [juokiasi]. Paskiau čia pat pažīstami šnekieja, saka, kartu dērbontēis Klai pieduo žmuonēs (vīrs tas, saka, pats tievs, saka, pasakuoja), saka, naturiejen vakū, atvažiava čia, pasiedieja, pusontru metu, saka, turem jau [vaiką]. Nu, a ten tēp īr a nier, kas anon žēna. <...>

Pasakotojas. Vēina puoni tuokia jau bēški, žēnā, tēn (ēš kur ana čia, sakē, bova, ar ēš Prienu, ar ēš kur ten jau), nu, žēnā, bēški paišdīkava su svetimu. Pasijuta, kad jau hm hm hm... Nu, kon – važiou ī Luopaičius. Parvažiava – tievā, juk jau turiesma [vaiką]. Čia išgelbiejims moterims, katruos jau bēški tēn [ī šalį nueina].

Pasakotoja. Bet kāp vēsi teiraujas. Kāp čia ontā vēina sekmadieni, saka, pernā musiet ar užpernā ēš bažnīčēs išejen stuov vēsi vīrā... [juokiasi].

Pasakotojas. Jē leisi, aš [papasakosiu]. Ēš bažnīčēs išējuom puo pamaldū. Žēnā, čia vartelē tuos bažnīčēs īr – ēr čia gatvė. Sustuoji mašineli, o mas prī pat čia stuovam: aš, čia kaimīns, da tēn tretis – tuokēi jau kāp reikiant vīrā jau, supronti.

Sustuoji mašineli, teiraujas: „A nažinuot, kame, kame tas akmou čia ī tuoks?“ Bet aš žemaitėškā šneku, vuo tèn jau, žėnā, [nežemaitiškai kalbėjo].

P a s a k o t o j a. Vaisinguma akmens jīškuoja.

P a s a k o t o j a s. Je. Mat jauni abudu. „Kur tas vaisinguma akmou?“ Buobu aplinkui tèn [stovėjo].

P a s a k o t o j a. Tuos buobos joukas tujau, žėnā.

P a s a k o t o j a s. Buobas tujau joukas. Nu, tėti suktėis atgal, čia važioutė, kad jau nesurasen. Aš sakau: „Tikrā rėk?“ „Nu, nuoram“; – saka. „Nabūket kvailas. Matot, – sakau, – kuokiū vīru esam. Siedam ī mašina i tujau kāp nieka...“ [juokiasi]. Buobas pradieja jouktėis. Jezusmarija, kad tas devė un gaza [juokiasi].

Girininks irgi [pasakoj]. Vākščiuo jis čia puo mėška, i viel prisistatė: „Puonuli, a nažėnā, kamė tas akmou īra? Kamė tas akmou, a nažėnā, īr?“ – „A tėkrā, – saka, – nuori?“ – „Nu, nuoru, puonuli.“ – „Einam ī kuitė, šėta, ėr...“ Ėr baigies.

– *Tai čia, vadinasi, labai daug važiuoja prie to akmens?*

P a s a k o t o j a s. Kėik čia važiuo! Ne tik pri tuo akmens, bet ir pri šaltinieli tuo.

P a s a k o t o j a. Vež bituonās [vandenį]. Kon tèn, kėik tèn [žmonių].

P a s a k o t o j a s. Taru prisided, tū kanistru visuokiu – kėik ī mašina telp.

P a s a k o t o j a. Ėr ėš Klaipiedas, ėš Vilniaus – ėš vėsūr važiuo.

P a s a k o t o j a s. Sakau – ėš Prienu, ėš Vilniaus važiuo.

– *O tai jisai tik kad yra švarus šaltinio vanduo ar irgi stebuklingas?*

P a s a k o t o j a. Nu, švarus īra.

P a s a k o t o j a s. Nu, ons īr tuoks, kad tèn juokiū nuosiedu [nėra]. Gali prisipiltė ėr laikītė anon metus musiet, ėr nuosiedas juokiuos naliks. Tèn īr... gal ėr tīrimus kaži kuokius dari čia.

P a s a k o t o j a. Nu, nu, saki, kad nieka nerada.

P a s a k o t o j a s. Amžinatilsi jauns gīdītuoja čia Tverūs bova. Daug iniciatīvas [buvo jo]. Īr anam paminklelis pri tuo šaltineli pastatīts. Ta jis a vežies kur tai ī labuoratuorijas tèn tun vundeni ėštirtė. Nu, o kun tèn rada? Bet saki, kad jau labā labā švarus [vanduo], kadangi ėš puo kalna tèn ėšlend.

P a s a k o t o j a. Ėš kalnū, ėš mėškū. I ni kuokiū tèn priemaišu nier aname.

P a s a k o t o j a s. Tėti šaltinė ta nu senuoves bova tèn, sakīdava, kad... Aš pats jauns būdams priš kariūmeni eso ėjės parsineštė. Ī akis kažkuoks bova karštis īsi-metės. Plausčiau [akis]. Musiet padieja...

U. 2011 m. Tverų sen. iš 80-mečio pasakotojo ir 73 metų pasakotojos.

Sg. LTRF cd 1114(11).

**„Vuo ar ĩvĭkst tas steboklas, a naĩvĭkst – nažėnau“:
apie vaisingumo akmenį**

– *O šventes švėsdavot?*

– A mas? Švėsdavuum, švėsdavuum.

– *O kokios šventės pagrindinės?*

– Juoninės būdava, Panuos Švinčiausias šventė būdava. Nu, ėr paskui... Tverūs būdava atlaidā Panuos Švinčiausias, nu, ėr Kalvarėjės atlaidā. Paskou Žarienus būdava Škaplierna, Žuolinė. Nu, ė būdava tad gegužines viel par tas šventes, vėskun. Paplienijuo būdava šventes dėdeles. Būdava tuos so arklės lenktinės visuokias, vėskas. Organizacijos tuos visuokiu šuokiu, visokiu viskuo [vykdavo]. Būdava linksmė, links-mė tada jau. O daba... daba jau praded nu Paplienijas jau pradietė. Jau šiūmet šėtā jau bova šventė, arklĭu kažkuokias lenktinės. Kažėkuokėi plungėškė tèn tvarkė. Nu, vuo tėp, tėp daba jau tū ėr šuokiu ta daba nabie niekur. Tėktās jau didžiūsĭus miestūs.

– *O Jonines kaip švėsdavot?*

– Vuo Juonines ėrgi švėsdavuum Paplienijuo. Būdava, didžiausi šventė būdava. Būdava laužā, tuokėi ĩ kalnā. Ar esi bovose Paplenie?

– *Ne.*

– Ar ne? ĩr tokėi kalnā, ėš visū posiu supilti tuokės kauburės. Vėins kauburĭs, paskou parlĭpi kalna – kėts kauburĭs; da a penki kauburė. O pakalnie upelis tek tuoks, Mėnija graži. Nu, ėr un tū kalnū būdava tuokias kruosnes sudarĭtas ėš akmenū. Nu, ė paskiau juos so arkliu – padegs, padegs, padegs tas vėsas. Nu, ĩ ka gražė lėipsnuos un tū kalnū, oignes ka degs, oi! Vieliavas ėškels ĩ unžoulū vėita, ĩ klevū, un tū kalnū.

– *O tai ten supilti tie kalnai?*

– Supilti, supilti.

– *Žmonės supylė?*

– Ėš senuovės, ėš senuovės ĩr. Piliakalnis, kāp ans, Plĭnkalnis vadĭnuos <...>.

– *Čia kaip vadinas kaimas?*

– Plĭnĭs.

– *O toli nuo čia?*

– Pėnki kilometrā un Plunges [važiuojant]. Važiuoji ĩ Žarienus, un Plunges rėk suktėis, kels ĩr un Plunges. Nu, ėr... poskiluometri gal kuoki pavažiuoji, – ĩ tūjau Plĭnĭs ĩr rezervats ĩ tėi kalnā tèn ĩr. Tèn ĩr labā gražė, nu, nu.

Paskui čia, Luopaičiūs, ėrgi ĩra tuokiū nebluogū visuokiu vėitu gražiū daba ėšvis švėnstū: tėi šaltinelė, tėi visuokėi akmenis kažkuokėi, kur buobos negal pagimdĭtė vaikiuka, [tai sėdi ant jū].

– *Ką daro?*

– Nu, katruos negal pagimdĭtė, pastuotė, nu, unt akmens tuo tor atsĭsiestė, pabū-tė. Nu, ėr pabūn kėik tèn laika, nu, ėr paskui jau parvažĭavus, jau vėskas – [laukiasi].

– *Bet taip darydavo?*

– Dara dara, i daba dara. Atvažiou jaunas muotrėškas, jėzaumarija, tən sied i sied un tū akmenū. Vuo ar īvīkst tas steboklas, a naīvīkst – nažėnau.

– *O tai kas tenai atsitikę buvo, kad tokią stebuklingą galią turi vieta?*

– Aš nažėnau. Čia nesenė tas mūs daktars (umžinatėlsi, jau ir mērės) Vazgirds. Anėi – [Vaizgirdai], Vaizgirdienė, anėi tus visuokius apraši, vėskun. Tīrinėja musiet kas nuors, aš nažėnau, nabatsėmenu, káp tən ir. Tən Tverūs daugiau sužinuotumėt, Luopaičiūs, vėskun. Šaltinis tən, vundou labā skanus biegs. Nu, ėr važiou žmuonės, prisipel bambalius vundens. Nešas ė ger...

– *Tai jįsai šventas gal koks irgi?*

– Nu, saka, gīduoms ir; káp švėnts tuoks, gīvs šaltinis. Atvažioun ī krautuve, nosiperk tuo geriamo vundens krautuvie, ėšpel lauk, važiou ī Luopaičius, prisisem tuo ėr vežās numėi.

U. 2011 m. Tverų sen. iš 73 metų pasakotojos;
užrašė Andželika Jakubynienė. Sg. LTRF cd 655(1).

„Paguonių laikās čia bova“: apie Lopaičių piliakalnį, aukurus ir gydantį upelio vandenį

– *O dar aš apie Lopaičių piliakalnį norėčiau paklaust.*

Pasakotoja. Aš nieka tən nažėnau. Tori važioutė apie Luopaičius.

Pasakotojas. Nu, žėnuom, kad uns ir.

Pasakotoja. Žėnuom, ka ir Luopaičiu piliakalnis.

Pasakotojas. Ir. Dā ož Tveru musiet trīs kiluometrā.

Pasakotoja. Tən paguonis, saka, bova, melsdavuos.

Pasakotojas. Paguonių laikās čia bova.

Pasakotoja. Daktaras Vaizgėrds bova (uns ir daba mērės), uns tən atstati tus...

Pasakotojas. Uns tən anon... nu, vėskon tən naujina. Rada tus, kor...

Pasakotoja. Akmenis, kor aukurus...

Pasakotojas. Dūbes, kor laužus kūrendava. Laužavietes, vuo. <...>

Pasakotoja. Tən upelis kažė kuoks esos padarīts. Tən vundeni sem. Saka, kad gīda. Aš tən neso bovosi, nažėnau, nažėnau.

– *Kad tas vanduo gydo?*

Pasakotoja. Nu, táp pasakuo, ka gīda. Tən pasisem, prausās.

U. 2011 m. Tverų sen. iš 75 metų pasakotojo ir 78 metų pasakotojos.
Sg. LTRF cd 1114(1).

„Tėp radau parašita“: Lopaičių šaltinio vanduo gydo

– *Čia nelabai toli yra Lopaičių piliakalnis. Ar esat girdėjęs ką apie tą piliakalnį?*

– Luopaičiu piliakalnis uns ĩra pĩ Tverũ, jau tẽn, va, oŖ Rietava, vaŖiuojant lẽnk Telšĩũ. Tẽn neso bovės. Bet kaŖikumet tėp pagalvuoju, bũt labā ĩduomu tẽn nuvaŖiuotė.

– *O kodėl bũtũ ĩdomu ten nuvaŖiuoti?*

– Nu, tẽn, vėinu ŖuodŖiu, tus akmenis paŖiũrietė. Tẽn tas Ŗaltinis labā, saka, ĩr kaŖkuoks labā tuoks jau gers, kad tas vundou atseit net gĩdantis ĩ, tẽn Tverũs.

Nu, Tverai ěrgi tẽn ĩr labā jau senuovinis miestelis tẽn jau. Daugiau ĩr, kāp sakan, istuorija... apėi istuorija [miestelio] raŖuoma, apėi tus Tverus.

– *O jũs ĩŖ spaudos perskaitėt apie Lopaičių piliakalnį?*

– ěŖ spauduos, nu, ěŖ spauduos. BėŖki par televizija eso matės, ruodi apie ton Luopaičiu [piliakalnį], kad tẽn vėins rietaviŖkis, ka ons kituoki vundens nenau-duojės. Ons, vėinu ŖuodŖiu, statiniems parsiveŖ ěŖ tuo Ŗaltini vundens ěr, pakuol nesunaudo, ěŖ vandentiekia tuo vundens najam. Saki, labā gers, labā sveiks, vėinu ŖuodŖiu, ěŖ pat pėrma kaŖkou sėrgen a kon, kad, vėinu ŖuodŖiu, tou vundeniu ěŖ-sigĩdė. Tėp radau paraŖita.

– *O kas ten per akmenys? Ką apie tuos akmenis sako?*

– Nu, apie akmenis tẽn raŖa, kad, vėinu ŖuodŖiu, tẽn aukuojama [buvo] ar tẽn aukurs bovės. ěr ten ĩr labā, saka, ĩduomus tėi akmenis ĩ.

– *O tai ĩa Ŗemaičių laikraŖtyje buvo paraŖyta kokiame ar respublikiniame? Kur jũs skaitėtė?*

– Plunges. Plunges „Ŗemaitie“ tam. „Plunges Ŗėnias“ [raŖė]. A Ŗėn vasara, a pernā, nebatmenu, kada aŖ ĩa skaiĩiau. Bova straipsnis apie Luopaiĩius.

U. 2011 m. AlsėdŖiuose, Plungės rajono sav. ĩŖ 82 metũ pasakotojo.

Sg. LTRF cd 1114(12).

Daina apie Vykintą

Tempo rubato ♩ ≈ 180

fis! Pra-bie-ga om-žē kāp vun-dou, už-žie-li pi-lis, ruo-duos, om-ži-nā.

Iš-ni-ra pi-lia-kal-nis it meš-ka virš Luo-pa-čiu on-tā.

♩ = 144

O Vī-kin-tā, o Vī-kin-tā, že-mai-čiu že-mės o sū-nau, o //
 Vī-kin-tā, o Vī-kin-tā, bron-giau-sis [ ] mom žmuo-gau, o //
 Vī-kin-tā, o Vī-kin-tā, ker-te-lė [ ] [ ] mon šir-dėis.

* 1 ir 2 p. kartojama tris kartus, praleidžiant laužtiniuose skliaustuose nesamo teksto garsus.

3 p. kartojama du kartus, nes praleista po natomis esanti antroji teksto eilutė.

1. Prabiega omžē kāp vundou,
 Užžieli pilis, ruodos, omžinā.
 Išnira piliakalnis it meška
 Virš Luopačiu ontā.
 O Vīkintā, o Vīkintā,
 Žemaičiu žemės o sūnau,
 O Vīkintā, o Vīkintā,
 Brongiausis mom žmuogau,
 O Vīkintā, o Vīkintā,
 Kertelė mon širdėis.
2. Gīvena tēnā žmuonės
 So piliūnruožiem puo lungās,
 Tekieji vundens sruovės

So krauja burbulās.
 Opelė ta vadinās
 Aitrelė, o Aitra.
 O Vīkintā, o Vīkintā,
 Žemaičiu žemės o sūnau,
 O Vīkintā, o Vīkintā,
 Brongiausis mom žmuogau,
 O Vīkintā, o Vīkintā,
 Kertelė mon širdėis.

3. Karalium būtum bovės
 Žemaičiu, Lietuvoos,
 Teisībė, o ne melas
 Būtom klestiejen omžinuos.
 O dabarčious prisiėn klausītis
 Tuos skaudžiuos auduos.
 O Vīkintā, o Vīkintā,
 Žemaičiu žemės o sūnau,
 O Vīkintā, o Vīkintā,
 Kertelė mon širdėis.

Čia pagrinde remous [dainuodama], pilis kāp bova Vīkinta. Kunigaikštis tas Vīkints, kur Saulės mūšiou vaduovava. Ton turbūt istuorija žinuot? Nu, ot tai čia tas Vīkints turieja pilis išsistatės ir uns, nu vuot, gīvena. Tėp gražė gīvena, taikė. Ot kad gīvena tenā žmuonės su piliūnruožiem puo lungās – labā gražė gīvena. O vėskun kāp naikina, i sunaikina – i ton šventvieti, i vėskun, nes Vīkinta laikās ta šventvieti veikė dar. Dar bova malduos vėita, švėnsts vundou tekieji. I tėti visuokėi tén ėr aukurā keli bova, ėr žinė bova. Nu ot, kāp senovie kāp kad bova.

– *O jūs skaitėte kur nors tokias žinias apie tai ar čia vietiniai kalba?*

– Vuot mon dar Šiauliūs tebgīvenont, aš atvažiavau vasara pas mamītės (Tverūs gīvena, sodibikie), nu, ėr ateiji tuoki seniki Aduolfina ėr saka, saka: „Ėnam ī pilis ougautė.“ Reiškia, o ta senikė bova beraštė, reiškia, ana skaititė niekur neskaitė. Vadinās, ėš kartuos ī karta dar bova gīva žinia, kad bova čia pilis. Vuo ana i nuvedi kāp tėktā ougautė, tū aviečiu aviečiautė, kāp tėktā ī tas vėitas, kor tas piliakalnis bova. Puo tas piliakalni vietuoves ougavuom tas avietes. Vot, reiškia, žmoniū atmintie... Ana kad būt raštinga, sakīčiau, ana prisiskaičius kokiū nuors šaltiniu, vuo beraštė [buvo]. Reiškia, ėš kartos ī karta dar iki šiū dėinū bova gīva žinia, kad bova pilis. <...>

– *O jūs tq dainq esat dainavusi dar kam nors?*

[*Pasakotoja pereina į bendrinę kalbą.*] – Aha, esu padainavusi. Buvo iš Šiaulių atvažiavę keturiasdešimt žmonių. Ir tai grupei vadovavo [moteris], išsilavinimo psichoterapeutė. O jinai domisi dar tais visais... taip įdomybėm domisi. Tai vot jiems padainavau <...>.

– *Tai šiauliečiai vieninteliai, kam jūs padainavusi tą dainą?*

– Ai ne, šitą dainą esu dainavusi dar Rietavo mieste. Mykolinės, tokia šventė, Mykolinės, mugė būna, tokie pasibuvimai. Ir dar tada buvo švietimo ministras; ir jis, kaip žemietis, atvažiavo į tas Mykolines. O aš buvau ką tik parvažiavusi iš Saulės mūšio minavonės, iš Šiaulių. Ir parsivežiau tokias... nu, vot ten dalino žvakytes, kad, reiškias, ta šviesa sklistų po Lietuvą, nu, kad dalintum. Nu, ir aš tris pasiėmiau. Padovanojau seniūnui. Ten padėjau, padovanojau tam [ministrui] ir padovanodama padainavau šitą „Vykintą“. Ir visi pritarė, visi vyrai, ten kur ėjo ta komisija, reiškias, būrys vyrų, visi pritarė, tą „Vykintą“ visi dainavo. <...> O paskui dar yra buvę atvažiavę iš Klaipėdos žemaičių kultūros draugija. „Alkierius“ toksai yra, ir buvo atvažiavę jie čia. Nufilmavo, reiškiasi, aš viską pasakojau, vedžiojau. Dar tada nebuvo gidės etato. <...> Prie šito [Tveruose stovinčio] paminklo daug ten pasakojau ir padainavau irgi va šitą „O Vykintai“. Tai vyrai visi buvo labai nustebinti, kad moteris ir šitaip trumpai drūtai apie viską papasakojo, kad tekėjo vandens srovės su kraujo burbulais, reiškias, vyko mūšiai labai, kad vanduo buvo krauju pasruvęs. Nu, tai va šitiem dainavau <...>.

U. 2011 m. Lopaičių k., Tverų sen. iš 61 metų pasakotojos (sukūrusios ir daugiau autorinių dainų). Sg. LTRF cd 1114(13).

Lopaičių šaltinio vanduo stebuklingai gydo

Ir kai aš susirgau ir nepaaidavau visai, aš važiuodavau į Lopaičius, į tą pagonių šventyklą. Man ten taip gera, žinokit. Ir ten jau kas vėžiu suserga – visus pamatysi. Atvažiuoja iš šaltinio vandenuko arba prie tų akmenų prisiglaust. Visus atspėju [susirgusius], kuriuos pažįstu rietaviškius. Jau pradeda Lopaičiuos [lankytis] – nereikia nei sakyti. Sakau: ko atvažiavot, [susirgot]? Nes tas vanduo stebuklingai gydo.

Ir mes dabar tą vandenį taip geriam visą laiką. Važiuojam su vyru parsivežti. <...>

U. 2011 m. Rietave iš apie 45 metų pasakotojos (dirbančios kultūros darbą). Iš Bronės Stundžienės Rietavo ekspedicijos medžiagos.

Apie pagonių šventvietę Lopaičiuose

Yra, yra čia tokių žmonių nuojauta... Jau tos nuojautos...

– Nu, duota...

– Duota turbūt. Ir visiem yra duota, tik reik turbūt mokėt suprast. Taigi ir rašo, kad bus laikas, mes tobulėsim, viens kito ir mintis galėsime skaityt. Visur gi rašo. Fantastika išsipildo gi visu šimtu procentų, visa fantastika. Ir tos mintys persiduoda, ir viskas. Jo. Ir tas galvojimas apie žmogų – žiūrėk, ir apie tave tuo metu galvoja. Ir reikia stengtis tik gerai viską daryti, viską tik gerai.

– *Taip, betgi būna, užaina koks piktumas, pats nepamatai kaip...*

– Taip, taip, taip. Užaina, užaina, bet stengtis, kad vyt šalin ir tą piktumą, persižegnot ir ką nors pradėt kitką galvot. Arba mokyti ką nors, kad nepyktum. Užaina, užaina. Ir aš patranku, ir ant visų patranku. Visiem tas užaina. Turbūt tokių ramių ir negali būti; emocijos turi išsiliėti. Ir daktarai tą patį sako: kol čirški, čiršk, kol gali. Tik savy niekad nieko nelaikyt per daug; rasti tokių žmonių, kurie supranta, kurie bendrauja, viską.

Pasižiūrėkit, kiek į Lopaičius atvažiuoja, kiek jaunimo atvažiuoja. Anie nebūtinai jie ten pagonys. Jie pradeda mąstyti, kad mes esam iš pagonių ir kad... Nugi ten pagonių ta šventykla labai įdomi yra. Pirmieji gi užsieniečiai čia pradėjo važiuoti, pradėjo su tom virgulėm, su visais aparatais ten kažką atrasti, kad ten be proto gera aura. Ten tų visokių ir tų akmenų ten su visais tais ženklais iš senų senovės: su mėnuliais, su saulėm, su visokiom pėdutėm. Kur ten kur melstis [reikia], kur ką. Nu, kažkas atvažiuoja ir meldžias prie tų... Bet labai gera ten. Tokia, sakau, vieta gera, kad pasakiškai... Kada jau susergi – ten važiuok. Padeda, daug kam padeda. Ir vaikų ten gali susilaukt.

– *Taigi apie tą akmenį mum pasakojo ir rodė.*

– Rodė ir pasakojo. Taip, ir mes buvom prieš kelis metus. [Iš darbo] važiuom ten irgi ekskursija į ten tą [piliakalnį]. Nu, ir viena mūsų dar apie... ne ne, dar trisdešimt su biškiu metų moteriškė: „Ai, čia nesąmonė! Kokius čia vėjus šnek“, ir taip toliau, ir taip toliau. Bet kaip jos žodžiai [atsisuko prieš ją]... Tokių [dalykų] kartais net negali sakyti. Jeigu nesupranti, reikia, matyt, tylėti. Ir aš galvoju: kaip ją Dievas paskui nubaudė po to. Daug nelaimių irgi atsiuntė. Negali ko... patylėt geriau. Ir ana atsisėdo ant to akmens. Nu, aišku, jinai motriška nebnorėjo to vaiko, ir... „Ai, kas čia – nebus.“ Bet būtų buvęs. Taip. Ir pavyzdžiui... negali tokiais [dalykais] juokauti. Jeigu yra, tai yra. Paskui viena bėda po bėdos sekė. Paskui aš jau sakau: eik melskis, užpirk mišias.

U. 2011 m. Rietave iš apie 45 metų pasakotojos (dirbančios kultūros darbą).

Iš Bronės Stundžienės Rietavo ekspedicijos medžiagos.

Parengė *Vilma Daugirdaitė*